

Sygn. akt XXVII Ca 216/19

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 kwietnia 2019 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie XXVII Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Edyta Bronowicka

po rozpoznaniu w dniu 5 kwietnia 2019 r. w Warszawie

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa H. S., H. R. i O. R.

przeciwko (...) spółce z o.o. w W.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego od wyroku Sądu Rejonowego dla m. st. Warszawy w Warszawie z dnia 9 maja 2018 r., sygn. akt II C 3434/17

oddala apelację.

SSO Edyta Bronowicka

Sygn. akt XXVII Ca 216/19

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 10 maja 2017 r. H. S., H. R., O. R. wnieśli o zasądzenie od pozwanego (...) Sp. z o.o. z siedzibą w W. kwoty 750 euro wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty należnej powodom z tytułu odszkodowania za opóźniony lot zaplanowany na dzień 28 czerwca 2016 r. z G. do B. (...). Strona powodowa wniosła również o zasądzenie kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W odpowiedzi na pozew pozwana wniosła o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powodów na rzecz pozwanej kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Wyrokiem z dnia 9 maja 2018 r. Sąd Rejonowy dla m. st. Warszawy w Warszawie

I. zasądził od pozwanego (...) Sp. z o.o. z siedzibą w W. na rzecz powodów: H. S., H. R., O. R. po kwocie 250 euro wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie naliczanymi od dnia 10 maja 2017 roku do dnia zapłaty;

II. zasądził od pozwanego (...) Sp. z o.o. z siedzibą w W. na rzecz powodów: H. S., H. R., O. R. po kwocie 217 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, w tym kwoty 170 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego.

Od powyższego rozstrzygnięcia pozwana spółka wniosła apelację zaskarżając je w całości i zarzucając:

I. naruszenie przepisów prawa materialnego tj.:

- art. 444 - 448 k.c. w zw. z art. 449 k.c. oraz 509 k.c. poprzez ich niezastosowanie i uznanie, że umowa cesji, której przedmiotem jest roszczenie wynikające z Rozporządzenia 262/2004 jest nieważna;

II. naruszenie przepisów prawa procesowego mające wpływ na wynik sprawy tj.:

- art. 233 k.p.c. poprzez dowolną, w miejsce swobodnej, ocenę zgromadzonego materiału dowodowego w postaci załączonych odpowiedzi na pozew umów cesji i wezwania do zapłaty tj. stwierdzenie, że z dokumentów tych nie wynika, czy stanowią cesję, podczas gdy ich treść czyni zadość wszystkim elementom niezbędnym uznania, iż doszło do zawarcia ważnej umowy cesji;

- art. 233 k.p.c. poprzez dowolną, w miejsce swobodnej, ocenę zgromadzonego materiału dowodowego w postaci załączonych do pozwów dokumentów i wydruków tj. stwierdzenie, że z dokumentów tych wynika uprawnienie powodów do złożenia pozwu i legitymacja czynna do wszczęcia postępowania, podczas gdy pozwana w toku procesu przedstawiła dowody na to, iż brak takiego uprawnienia.

III. błąd w ustaleniach faktycznych poprzez nieprawidłowe uznanie, iż:

- przejście praw powodów do wytoczenia niniejszego powództwa nastąpiło już po jego wytoczeniu, podczas gdy z przedłożonych do akt sprawy dokumentów jednoznacznie wynika, że umowy cesji zostały podpisane w dniu 15 lipca 2016 r., a pozew został złożony już po fakcie, dopiero 10 maja 2017 r.

Wobec powyżej przywołanych zarzutów pozwana wniosła o:

- o zmianę zaskarżonego orzeczenia poprzez oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego na rzecz pozwanej od każdego z powodów;

- zasądzenie na rzecz pozwanej kosztów procesu za obie instancje, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych;

- zwrócenie się do Sądu Najwyższego z pytaniem prawnym, jako że w niniejszej sprawie występuje zagadnienie prawne budzące poważne wątpliwości oraz odroczenia rozstrzygnięcia sprawy.

W odpowiedzi na apelację strona powodowa wniosła o oddalenie jej w całości; zasądzenie od pozwanej na rzecz powodów kosztów postępowania przed Sądem II instancji, w tym kosztów zastępstwa procesowego; oddalenie wniosku pozwanej o skierowanie pytania prawnego do Sądu Najwyższego oraz dopuszczenie i przeprowadzenie dowodów z dokumentów wskazanych w odpowiedzi na apelację.

Zarządzeniem z 5 lutego 2019 r. odpowiedź na apelację została zwrócona z uwagi na treść art. 132 k.p.c. (brak dowodu doręczenia pisma stronie przeciwnej).

Sąd Okręgowy zważył, co następuje

Apelacja pozwanej spółki nie jest zasadna, aczkolwiek Sąd Odwoławczy nie podziela stanowiska Sądu Rejonowego w zakresie oceny dopuszczalności cesji przedmiotowych wierzytelności. Niemniej, kwestionowany wyrok oparty został na właściwej analizie dokumentów przedłożonych do odpowiedzi na pozew.

Na wstępie wypada przypomnieć, że niniejsza sprawa toczyła się w postępowaniu uproszczonym, dlatego uzasadnienie Sądu II instancji ma formę uproszczoną, co wynika z treści art. 505¹³ § 2 k.p.c., stosownie do którego jeżeli sąd drugiej instancji nie przeprowadził postępowania dowodowego uzasadnienie wyroku powinno zawierać jedynie wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa.

Podstawy apelacji oraz podniesione w niej zarzutów dotyczyły charakteru prawnego odszkodowania, skuteczności cesji, abuzywności postanowień umowy cesji, istnienia *causae* umowy oraz formy przelewu wierzytelności.

Zdaniem strony pozwanej w okolicznościach rozpoznawanej sprawy przelew przysługujący pasażerowi na podstawie rozporządzenia WE nr 261/2004 zryczałtowanego odszkodowania z tytułu opóźnionego lotu z powodu charakteru tejże wierzytelności był niedopuszczalny, jako naruszający art. 444 – 448 k.c. w zw. z 449 k.c. i 509 § 1 k.c.

Przywołany zarzut nie zasługuje na uwzględnienie. Wierzytelność jako prawo podmiotowe co do zasady może być przedmiotem przelewu, niezależnie od źródeł jej powstania (art. 509 k.c.). Zarówno wierzytelność pieniężna jak i niepieniężna jest zbywalna, chyba że zakazuje tego ustawa (art. 499 k.c., 595 k.c. 602 k.c. czy 912 k.c.), umowa, bądź sprzeciwia się temu właściwość zobowiązania. Przedmiotowe wierzytelności przysługujące pasażerom spóźnionego lotu znajdujące swoje źródło w Rozporządzeniu (WE) nr 261/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lutego 2004 roku ustanawiającego wspólne zasady odszkodowania i pomocy dla pasażerów w przypadku odmowy przyjęcia na pokład albo odwołania lub dużego opóźnienia lotu i nie są objęte ustawowym zakazem zbycia, albowiem nie stanowi o tym przepis powołanego rozporządzenia, czy inny akt rangi ustawowej.

W świetle powyższego nie należy zgodzić się z Sądem Rejonowym, iż wierzytelność ta ma charakter osobisty i jest wyłącznie zadośćuczynieniem rozumianym jako naprawienia szkody o charakterze niemajątkowym, bowiem nie jest objęta zakazem zbywania wskazanym w art. 499 k.c. i jej zbycie nie narusza art. 509 § 1 k.c.

Niewątpliwie roszczenie odszkodowawcze powodów jest wierzytelnością stanowiącą prawo majątkowe. W powołanym rozporządzeniu nie rozstrzygnięto charakteru prawnego odpowiedzialności przewoźnika lotniczego, w szczególności nie wskazano, czy wynika ona z umowy, czy zobowiązania pozaumownego, niemniej zarówno z orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości jak i orzeczeń Sądu Najwyższego wnioskować należy, że odszkodowanie przysługujące na podstawie art. 7 ust. 1 rozporządzenia stanowi cywilnoprawną kompensację szkód materialnych i niematerialnych, związanych z nienależytym wykonaniem przez przewoźnika zobowiązania wynikającego z zawartej umowy przewozu (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 marca 2017 r., III CZP 111/16). Umowny charakter odpowiedzialności przewoźnika na podstawie rozporządzenia nr 261/2004 został przyjęty w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (wyrok z dnia 9 lipca 2009 r., C-204/08; wyrok z dnia 23 października 2012 r., C-581/10 i C-629), gdzie wprost mowa jest o odszkodowaniu z tytułu szkody poniesionej przez pasażerów w związku z niewykonaniem umowy przewozu lotniczego.

Co istotne, punktu widzenia dopuszczalności przelewu przedmiotowych wierzytelności, w powołanych orzeczeniach wskazano na mieszany charakter odszkodowania przysługującego pasażerowi spóźnionego lotu, ryczałtowe naprawienie zarówno uszczerbku majątkowego jak i niemajątkowego, wynikającego ze straty czasu. Taki mieszany charakter roszczeń w prawie wspólnotowym przy odpowiedzialności kontraktowej nie jest odosobniony i stosowany jest również w porządku krajowym. Przykładem może być zakres roszczeń przewidzianych w ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 r. o usługach turystycznych (implementacja art. 5 ust. 1 i 2 dyrektywy 90/314/EWG z dnia 13 czerwca 1990 roku w sprawie zorganizowanych podróży, wakacji i wycieczek), gdzie również przy odpowiedzialności kontraktowej za nienależyte wykonanie umowy poza naprawieniem szkody o charakterze majątkowym przewidziano naprawienie uszczerbku o charakterze niemajątkowym. W sprawie L. C-168/00 Trybunał uznał, że brak specyfikacji w art. 5 rodzajów uszczerbków podlegających kompensacji - jako zabieg celowy - stwarza podstawy do szerokiej interpretacji pojęcia szkody, a tym samym przyznaje konsumentowi prawo do odszkodowania za uszczerbek niemajątkowy poniesiony na skutek niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania przez organizatora imprezy turystycznej. Mając to na uwadze, wnioskując z celu przepisów wspólnotowych chroniący prawa konsumentów wywieść należy, że zryczałtowane odszkodowanie przewidziane w art. 7 ust 1 rozporządzenia (WE) 261/2004 obejmuje szeroki zakres szkody zarówno majątkowy jak i ten, który definiowany jest w polskim porządku prawnym jako krzywda.

Zaznaczyć przy tym należy, że powyższe nie prowadzi do uznania, że chronione przez rozporządzenie 261/04 prawo jest dobrem osobistym objętym katalogiem z art. 23 k.c. (patrz uchwała SN z 19 listopada 2010 r., III CZP 79/10, LEX 612168). Tym samym przelew roszczeń poprzedników prawnych powoda należy uznać za dopuszczalny.

Przeszkody dla tej czynności prawnej nie stanowi również właściwość zobowiązania. W doktrynie przyjmuje się, że przelew byłby sprzeczny z właściwością zobowiązania, gdyby zmiana wierzyciela prowadziła do zmiany „tożsamości zobowiązania”, naruszałaby interesy dłużnika, prowadząc do nałożenia na niego dodatkowych obowiązków lub ryzyka, które nie występowały w ramach pierwotnego stosunku zobowiązaniowego. Czynnikiem przesądzającym o niedopuszczalności cesji z powodu naruszenia właściwości zobowiązania może być szczególne zaufanie, na jakim oparty jest dany stosunek zobowiązaniowy, czy też ściśle związanie wierzyciela, także o majątkowej charakterze, z osobą wierzyciela, gdzie ze względu na przedmiot świadczenia istotne są przymioty osoby, która ma spełnić świadczenie. Wierzytelność ściśle związana z osobą danego wierzyciela „dopasowana” jest do jego konkretnych, indywidualnych potrzeb i interesów nie może być bowiem przeniesiona na inny podmiot bez naruszenia interesów dłużnika, który musiałby podejmować wiele działań dla zaspokojenia tak specyficznych, indywidualnych interesów i potrzeb. Jako przykład wskazuje się obowiązki określone w art. 908 § 1 k.c. (Komentarz do k.c. red. Gniewek 2017, wyd.8)

Wierzytelność dochodzona w niniejszym procesie do takich nie może być zaliczona. Jak wskazano, nie jest ściśle związana z osobą wierzyciela, jej wysokość nie jest kształtowana indywidualnie, odrębnie w stosunku do każdego pasażera, uzależniona od jego konkretnych potrzeb i interesów. Zmiana wierzyciela nie wpływa na zakres obowiązków nałożonych na dłużnika stosunkiem pierwotnym. Świadczenie sprowadza się do wypłaty zryczałtowanej kwoty wprost określonej co do wysokości w przedmiotowym rozporządzeniu.

Zbycie przez pasażera wierzytelności w postaci przysługującego mu zryczałtowanego odszkodowania względem przewoźnika, nie powoduje również, że cel świadczenia nie zostanie osiągnięty. Konsument jako dysponent wierzytelności ma prawo wyboru dochodzenia roszczenia na swoją rzecz lub zbycia jej na rzecz osoby trzeciej z uzyskaniem z tego tytułu rekompensaty.

W ocenie Sądu Okręgowego nie zachodziły zatem podstawy do przedstawienia Sądowi Najwyższemu zagadnienia prawnego budzącego poważne wątpliwości w trybie art. 390 § 1 k.p.c. i z tych przyczyn wnioski pozwanego nie zostały uwzględnione.

Na aprobatę zasługiwało stanowisko Sądu Rejonowego odnoszące się do kwestii oceny dokumentów mających stanowić umowę cesji w niniejszym postępowaniu.

Uregulowany w przepisie art. 509 k.c. przelew wierzytelności należy do czynności prawnych rozporządzających, albowiem przenosi na nabywcę wierzytelność przysługującą zbywcy, tj. prawo podmiotowe wierzyciela do żądania od dłużnika świadczenia (por. art. 353 k.c.). Podkreślić należy, że warunkiem skutecznej cesji wierzytelności jest istnienie tego prawa. W związku z tym, aby wierzytelność mogła być przedmiotem przelewu, musi być w dostateczny sposób zindywidualizowana poprzez dokładne określenie stosunku zobowiązaniowego, z którego wynika.

Wbrew twierdzeniom apelującego dołączona do odpowiedzi na pozew umowa przelewu wierzytelności (k. 62 – 64) nie określa dokładnie stosunku zobowiązaniowego, którego dotyczy zbywana wierzytelność. Przedłożone dokumenty o nazwie „Assignment form/ Dokument cesji” nie zawierają wszystkich niezbędnych elementów, aby uznać, że skutecznie zawarto umowę przelewu wierzytelności, albowiem nie określono w jaki sposób powodowie mogliby odebrać rekompensatę uzyskaną w ich imieniu. Skutkuje to wnioskiem, że przedmiotowa cesja wierzytelności pozbawiona jest *causy*, w szczególności nie wynika z jej treści, czy dokonano jej pod tytułem darmym, odpłatnym czy też w jakimkolwiek innym celu. Z art. 510 § 2 k.c. wynika zasada kauzalności materialnej samoistnej umowy przelewu wierzytelności. Przepis ten przewiduje, że prawną przyczyną przelewu wierzytelności jest wykonanie istniejącego już między stronami zobowiązania (*causa solvendi*), a ważność umowy przelewu zależy od istnienia tego zobowiązania (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 listopada 2006 r., V CSK 253/06, OSNC 2007, nr 9, poz. 141). Ważność

samoistnej umowy przelewu zależy zatem od istnienia ważnego zobowiązania do zawarcia tej umowy. W niniejszej sprawie treść załączonych przez pozwanego dokumentów nie wskazuje na istnienie podstawy prawnej zobowiązania a fakt, że powodowie samodzielnie dochodzą swych roszczeń dodatkowo potwierdza ten wniosek. Treść dokumentów z 15 lipca 2016 r. wskazuje na zamiar udzielenia pełnomocnictwa przez powodów w celu dochodzenia przedmiotowych roszczeń a nie na zamiar przelania roszczeń na podmiot o nazwie AirHelp. Biorąc pod uwagę powyższe należało uznać, że w tym konkretnym przypadku brak jest podstaw do uznania, że nastąpił skuteczny przelew wierzytelności powodów na inny podmiot.

W tym miejscu wskazać należy, że Sąd nie miał podstaw do umorzenia postępowania w niniejszej sprawie, bowiem pismo powoda zawierające cofnięcie pozwu nie zawierało w sobie oświadczenia o zrzeczeniu się roszczenia, zaś strona pozwana nie wyraziła zgody na cofnięcie pozwu i to pomimo upływu terminu do złożenia oświadczenia w tym przedmiocie (art. 233 kpc w zw. z art. 355 kpc).

Reasumując, przedłożona wraz z odpowiedzią na pozew dokumentacja nie pozwala na bezsprzecznie stwierdzenie, czy rzeczywiście stanowi dokument przelewu wierzytelności, czy upoważnia powodów do dochodzenia swoich praw. W konsekwencji, należy uznać, strona powodowa miała legitymację do wytoczenia powództwa, bowiem z uwagi na charakter przedmiotowych dokumentów nie doszło do zawarcia skutecznej umowy cesji.

Kwestionując wyrok apelujący słusznie wskazał, że z załączonej do odpowiedzi na pozew dokumentacji wynika, iż została sporządzona z datą wcześniejszą aniżeli data wytoczenia powództwa, niemniej w świetle przywołanych okoliczności nie miało to wpływu na zmianę wydanego w sprawie rozstrzygnięcia.

Mając na uwadze powyższe Sąd Okręgowy na podstawie art. 385 k.p.c. orzekł jak w sentencji wyroku.

Sąd nie rozstrzygał o kosztach postępowania przed Sądem Odwoławczym z uwagi na zwrot wniosku zawartego w piśmie z 3.12.2018 r.

SSO Edyta Bronowicka